

Євген Володимирович **ВИСОЧИН**

магістр, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2978-0335>

e-mail: vysochyn.yev@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто теоретичні основи інвестиційної привабливості підприємства, окреслено сутність поняття та його багатомірні трактування в українських і зарубіжних дослідженнях. Проведено класифікацію внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують здатність підприємства залучати капітал, та систематизовано ключові методи оцінювання – від рейтингового аналізу й експертного оцінювання до інтегрального підходу. Запропоновано комбінований інструментарій для підвищення точності інвестиційних рішень в умовах мінливої макроекономічної ситуації. Наголошено на контекстній залежності оцінок від макроекономічних умов.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, фактори інвестування, методи оцінювання, рейтинговий аналіз, експертні оцінки, інтегральний підхід, інвестиційні рішення

ВСТУП

В умовах глобалізації економічних зв'язків та загострення конкуренції на внутрішніх і міжнародних ринках інвестиційна привабливість підприємств посідає ключову роль. З одного боку, інтенсивний розвиток технологій вимагає постійного оновлення виробничої бази та впровадження інновацій – сучасні виклики спонукають бізнес шукати альтернативні джерела капіталовкладень і оптимізувати структуру фінансування; а з іншого – макроекономічні флуктуації, спричинені геополітичними ризиками, коливаннями валютних курсів та нестабільністю світових товарних ринків, підвищують рівень невизначеності для інвесторів і вимагають від компаній розроблення адаптивних стратегій фінансової стійкості. У таких умовах розроблення методології, яка одночасно враховує внутрішні й зовнішні чинники – від макроекономічного середовища до людського капіталу – стає визначальною передумовою підвищення привабливості для інвесторів та забезпечення сталого розвитку. Незважаючи на наявність численних досліджень різних аспектів вимірювання привабливості, питання застосування тих чи інших методик оцінювання в умовах зростаючої політико-економічної невизначеності залишається відкритим, що зумовлює потребу подальших досліджень.

МЕТА статті – систематизувати сучасні наукові підходи до трактування поняття інвестиційної привабливості підприємства, визначити ключові внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на її формування, а також проаналізувати переваги й обмеження основних методів її оцінювання з метою обґрунтування доцільності застосування комбінованого підходу для прийняття ефективних інвестиційних рішень.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері інвестиційного менеджменту. Також враховано положення нормативно-правових актів, які регламентують інвестиційну діяльність в Україні. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові та спеціальні економічні методи, зокрема аналіз, синтез, індукція, дедукція, системно-структурний, порівняльний та графічний методи. Метод аналізу застосовано для вивчення змісту понять і підходів до трактування інвестиційної приваб-

ливості. Метод синтезу застосовано для формування узагальненої характеристики цього економічного явища. Системно-структурний метод дав змогу визначити взаємозв'язки між факторами, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства. Порівняльний метод забезпечив зіставлення наявних підходів до оцінювання, а графічні методи – візуалізацію результатів класифікації та структурування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Будь-яке підприємство у процесі фінансово-господарської діяльності не лише створює економічні блага, товари та послуги, але й формує власний імідж, що безпосередньо впливає на рівень інвестиційної привабливості. Інвестиційний рейтинг слугує дзеркалом як загальних тенденцій інвестування в масштабах держави, так і можливостей окремого суб'єкта для залучення капіталу. За О. Коротковою, оцінювання інвестиційної привабливості є початковим етапом прийняття рішення про інвестування, даючи змогу врахувати стратегічні цілі підприємства та вимоги партнерів [1, с. 1]. Імідж підприємства є нематеріальним активом, що визначає сприйняття інвесторів стосовно надійності й перспективності. Інвестиційний рейтинг відображає макроекономічні умови та індивідуальні чинники розвитку, даючи змогу зіставити об'єкти інвестування за комплексом критеріїв для прийняття обґрунтованих рішень.

Незважаючи на значний обсяг досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів, поняття інвестиційної привабливості досі не має єдиної дефініції. Найчастіше його трактують як узагальнену характеристику, що враховує як позитивні, так і негативні чинники інвестування в конкретні об'єкти чи напрями [2]. Цей підхід підкреслює багатогранність процесу прийняття інвестиційних рішень, який вимагає аналізу переваг та недоліків кожного потенційного об'єкта. Суб'єктивний аспект проявляється через залежність від індивідуальних цілей, вподобань та рівня толерантності до ризику, що визначає необхідність глибокого вивчення як інвестиційного середовища, так і власних пріоритетів. Оскільки кожен інвестор по-різному оцінює рівень прийнятного ризику та очікуваної доходності, поняття адаптується до конкретного контексту, забезпечуючи гнучкість у моделюванні стратегій розміщення капіталу та виокремленні

ключових детермінант інвестиційних рішень.

На наш погляд, інвестиційна привабливість підприємства є комплексною характеристикою, яка формується на основі внутрішніх факторів суб'єкта господарювання та зовнішніх умов ринкового середовища й визначає здатність підприємства залучати та ефективно використовувати інвестиційні ресурси, забезпечуючи стійкість фінансового розвитку та конкурентоспроможність.

Нині немає універсального підходу до оцінювання інвестиційної привабливості – кожен інвестор обирає метод, що максимально відповідає його стратегічним цілям та критеріям прийняття рішень. Для вітчизняних підприємств з обмеженим доступом до капіталу важливо систематизувати наявні методики та обґрунтувати вибір індикаторів. Як зауважують І. Дудченко та О. Корогодова, складність інтерпретації якісних характеристик ускладнює процес оцінювання [3, с. 45]. Результати можуть істотно відрізнятись залежно від системи показників, їхніх вагових коефіцієнтів та методики обчислення – це вимагає додаткового теоретичного та емпіричного обґрунтування. Застосовувані підходи – від експертного оцінювання і рейтингового оцінювання до інтегральних методів, порівняльних аналізів і матричних моделей – мають власні переваги та обмеження стосовно складності розрахунків, доступності даних і ступеня суб'єктивності [4, с. 50]. Отже, у виборі методики слід враховувати цілі підприємства, ресурси та інформативність кожного підходу.

Розглянемо детальніше згадані вище методи оцінювання інвестиційної привабливості. Метод експертного оцінювання передбачає залучення спеціалістів із відповідною кваліфікацією та глибоким усвідомленням галузевої специфіки. Експерти аналізують обраний набір показників: фінансових, операційних, маркетингових, інноваційних тощо – і, спираючись на власний досвід, призначають кожному з них вагові коефіцієнти. Це дає змогу врахувати як кількісні, так і якісні аспекти діяльності, котрі не завжди може бути формалізовано у стандартних розрахунках. Водночас суб'єктивність експертного оцінювання залишається ключовим недоліком: кінцеві висновки залежать від рівня компетентності експертів, їхніх упереджень та повноти інформації про внутрішні процеси компанії [5].

Метод рейтингового оцінювання базується на системному застосуванні низки фінансово-економічних індикаторів (ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, оборотність капіталу тощо). Кожному індикатору надають певний бал, після чого шляхом підсумовування чи зважування формується інтегрований індекс, що дає змогу ранжувати підприємства за привабливістю для потенційних інвесторів [6, с. 104]. Перевагою цього підходу є прозорість і стандартизованість розрахунків, що спрощує порівняння між різними суб'єктами. Проте універсальність рейтингового методу може призводити до ігнорування галузевих чи компаній-специфічних чинників (наприклад, інноваційності, якості менеджменту чи репутації бренду). Схожим за ефектом є інтегральне оцінювання, яке об'єднує ключові параметри діяльності в єдиний коефіцієнт, що полегшує порівняння великої кількості підприємств, але може спотворювати картину, якщо один із показників отримує надмірну вагу або коли результати різних напрямів діяльності виявляються неврайонованими [7].

Метод порівнянь полягає в тому, що показники конкретного підприємства зіставляють із середньогалузевими чи ринковими значеннями. Найчастіше застосовують порівняння за такими коефіцієнтами (табл. 1), що швидко виявляє сильні й слабкі сторони, допомагає окреслити конкурентні переваги або зони відставання, проте вимагає доступу до достовірних статистичних даних і не враховує унікальні особливості кожного суб'єкта. Значний інтерес становить матричний метод, коли позицію компанії візуалізують на матриці «ризик – прибутковість», що спрощує стратегічне планування та прийняття рішень керівництвом [8, с. 21]. Однак кількість осей у такій матриці зазвичай обмежена двома–трьома показниками, тож вона може не охоплювати всю складність діяльності. Нарешті, «трикутник прибутковості» фокусується на балансі прибутковості, ліквідності та ризику, даючи змогу оцінити доцільність капіталовкладень у коротко- та середньостроковій перспективі [9].

Окремо слід відзначити диференційований підхід, який передбачає оцінювання окремих аспектів функціонування підприємства (виробничого, фінансового, кадрового, маркетингового, інноваційного тощо) за допомогою спеціалізованих показників, а потім інтеграцію цих результатів в єдину систему [4, с. 51]. Завдяки цьому методу виявляються найвразливіші ділянки діяльності та формуються цільові програми вдосконалення. Водночас застосування диференційованого аналізу потребує значних часових і трудових ресурсів, високого рівня експертної підготовки й детальної інформації про внутрішні процеси підприємства, що ускладнює його застосування в умовах обмеженого часу або недостатньої відкритості даних.

Кожен із розглянутих інструментів має власні переваги й обмеження (табл. 2). Вибір оптимального набору методик визначається конкретними умовами, цілями інвестора та галузевою специфікою підприємства. На практиці для досягнення максимальної точності та надійності зазвичай комбінують кілька методів, що забезпечує більш всебічне оцінювання ризиків і можливостей інвестування.

Водночас слід зазначити, що жоден із підходів за своєю природою не може вважатися універсальним: кожен метод володіє сильними та слабкими сторонами й потребує адаптації до галузевих особливостей, масштабу діяльності та доступності вихідних даних. Практичне оцінювання інвестиційної привабливості зазвичай передбачає поєднання формалізованих і експертних методів: наприклад, рейтингового аналізу із матричним підходом чи експертного оцінювання з диференційованим аналізом. Така гнучка методологічна стратегія забезпечує всебічний аналіз і підвищує обґрунтованість інвестиційних рішень.

На нашу думку, доцільним є застосування комбінованого інструментарію, який має реалізовуватись в чотири послідовні етапи. Спочатку формується перелік індикаторів на основі рейтингового підходу, що передбачає відбір ключових фінансових і нефінансових показників (ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, інноваційна активність тощо). Далі кожному показнику присвоюється зважена оцінка на основі анкетування експертів та подальшого узагальнення результатів через розрахунок середніх вагових коефіцієнтів.

Таблиця 1 – Складники та узагальнюючі коефіцієнти інвестиційної привабливості підприємства [10, с. 87]

Складники	Формула розрахунку	Оптимальне значення	Критична зона
Привабливість продукції для споживача	$K_{\text{пр}} = \text{виручка від реалізації} / \text{кількість товарних пропозицій}$	≥ 1	< 1
Кадрова привабливість	$K_{\text{кп}} = (\text{чисельність прийнятих} - \text{чисельність звільнених}) / \text{середньооблікову чисельність працівників}$	≥ 0	< 0
Інноваційна привабливість	$K_{\text{інп}} = \text{фонди, що накопичені} / \text{чистий прибуток}$	$> 0,7$	$< 0,7$
Територіальна привабливість	$K_{\text{тп}} = \text{витрати на обіг} / \text{сукупні витрати}$	$< 0,5$	$\geq 0,5$
Фінансова привабливість	$K_{\text{фп}} = \text{чистий прибуток} / \text{активи}$	$> 0,15$	$\leq 0,15$
Приватизаційна привабливість	$K_{\text{прп}} = \text{дохід від цінних паперів} / \text{курс цінних паперів}$	$\geq 0,5$	$< 0,5$
Екологічна привабливість	$K_{\text{екп}} = \text{штрафні санкції за екологічні порушення} / \text{чистий прибуток}$	0	> 0
Соціальна привабливість	$K_{\text{спп}} = \text{середній рівень заробітної плати} / \text{вартість споживчого кошика}$	≥ 1	< 1

Таблиця 2 – Методи та підходи до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства [складено автором]

Метод	Переваги	Недоліки
Метод експертного оцінювання	Гнучкість, швидкість оцінювання, можливість врахування нематеріальних чинників.	Суб'єктивність, низька повторюваність результатів, залежність від кваліфікації експертів.
Рейтинговий метод	Простота застосування, наочність результатів, можливість порівняння кількох об'єктів.	Уніфікованість шкали може не враховувати специфіку галузі чи підприємства.
Інтегральне оцінювання	Комплексність, точність, можливість агрегувати багато параметрів.	Складність у виборі ваг і нормуванні показників, потенційне спотворення через неякісні вихідні дані.
Метод порівнянь	Простота реалізації, зрозумілість для практиків, гнучкість у виборі бази порівняння.	Обмежена точність, складність підбору релевантних аналогів, можлива некоректність висновків.
Матричний метод	Чітка інтерпретація, можливість стратегічного позиціонування об'єкта на ринку.	Обмеженість кількістю факторів, ризик спрощення складної ситуації, необхідність точних вхідних даних.
«Трикутник прибутковості»	Наглядність, дає уявлення про баланс трьох ключових показників.	Не забезпечує точного кількісного аналізу, суб'єктивність побудови, підходить лише для попереднього оцінювання.
Диференційований підхід	Глибокий аналіз, можливість виявлення «вузьких місць», інформативність.	Висока трудомісткість, потреба в деталізованих даних, складність уніфікації результатів.

На третьому етапі нормування показників виконується за допомогою трикутних нечітких чисел, що забезпечує моделювання невизначеності та варіативності вхідних даних. Нарешті, інтегральне агрегування нормованих значень з ваговими коефіцієнтами дає змогу обчислити адаптивний узагальнений індекс інвестиційної привабливості, який автоматично коригується в разі суттєвих змін макроекономічного середовища. Гнучкість цього підходу полягає в можливості оперативного додавання або вилучення індикаторів без втрати цілісності оцінки, що є критично важливим за умов політико-економічної нестабільності. Адаптивна періодичність актуалізації нечітких шкал і вагових коефіцієнтів забезпечує високий рівень об'єктивності та релевантності рейтингових індексів навіть у вкрай динамічному ринковому середовищі. Так, комбінований інструментарій дає змогу підвищити точність інвестиційних рішень в умовах мінливої макроекономічної ситуації.

ВИСНОВКИ

Інвестиційна привабливість підприємства є багатограним комплексним поняттям, що об'єднує внутрішні показники діяльності та зовнішні макроекономічні чинники – від фінансової стійкості до репутаційних характеристик. Вона формує базу для прийняття стратегічних рішень інвесторами та впливає на здатність суб'єкта господарювання залучати капітал за оптимальних умов. Оцінювання демонструє високу залежність від обраного методичного підходу. Адекватна інтерпретація якісних і кількісних характеристик дає змогу виявити сильні сторони підприємства та мінімізувати ризикові зони, що особливо актуально в умовах нестабільності ринкової кон'юнктури. З огляду на відсутність універсального алгоритму адаптивна система оцінювання забезпечує глибше розуміння потенціалу кожного об'єкта інвесту-

вання. Важливим завданням подальших досліджень є вдосконалення методики присвоєння вагових коефіцієнтів та уточнення процедур нормування, що дасть змогу підвищити точність і порівняльність результатів. Це стане важливим внеском у підвищення об'єктивності інвестиційного оцінювання та сприятиме розвитку ефективних стратегій капіталовкладень.

Запропонована комбінована методологія оцінювання інвестиційної привабливості базується на чотирьох послідовних етапах: від комплексного відбору ключових індикаторів до застосування нечітких трикутних чисел для моделювання невизначеності – що дає змогу адаптуватися до динаміки макроекономічного середовища. Поєднання рейтингового відбору показників з експертним узагальненням вагових коефіцієнтів підвищує релевантність індексу, а рівномірне нормування забезпечує збалансовану інтеграцію кількісних і якісних аспектів. Інтеграція даних з подальшим агрегуванням створює адаптивний узагальнений індекс, який автоматично коригується за значних змін кон'юнктури. Такий підхід гарантує гнучкість і оперативність інвестиційного аналізу, зменшуючи вплив суб'єктивності та виключаючи втрату інформації про критичні детермінанти. У практичному застосуванні методика сприятиме формулюванню обґрунтованих рекомендацій із розміщення капіталу та управління ризиками. Подальша адаптація методики до галузевих особливостей та масштабів діяльності підприємства потребує комплексного тестування в різних секторах економіки та оцінювання її релевантності на практиці. Результати застосування методології сприятимуть формуванню стратегій інвестування, спрямованих на підвищення доходності та мінімізацію ризиків у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методики її оцінювання. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: <https://shorturl.at/0dXUo>
2. Urinov D. Investment Attractiveness. *American Journal of Science on Integration and Human Development*. 2024. Vol. 2, no. 4. URL: <https://grnjournal.us/index.php/AJSIHD/article/view/4192>
3. Дудченко І., Корогодова О. Методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості підприємств в контексті міжнародного співробітництва. *Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології: V Міжнародна науково-практична конференція*. 2024. С. 42–46.
4. Спіфанова І.Ю., Гладка Д.О. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2019. Т. 24, № 4. С. 49–53.
5. Fyliuk H., Akulenko K. Methodological principles of evaluation of investment attractiveness of the enterprise. *Baltic journal of economic studies*. 2019. Vol. 4, no. 5. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-387-395>
6. Davydenko N., Skrypyk H. Evaluation methods of investment attractiveness of ukrainian agricultural enterprises. *Baltic journal of economic studies*. 2017. Vol. 3, no. 5. pp. 103–107. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-103-107>
7. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та орг. від 23.02.1998 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>
8. Гвоздецька І.В. Комплексне оцінювання інвестиційної привабливості промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудування): автореф. дис. ... к.е.н. Хмельницький, 2009. 19 с.
9. Eling M., Jia R., Schaper P. The magic triangle: growth, profitability and safety in the insurance industry. *The Geneva Papers on Risk and Insurance-Issues and Practice*. 2022. Vol. 47, no. 2. pp. 321–348.
10. Гулько В. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств. *Фінансовий prospect*. 2013. № 1 (9). С. 85–88.

References

1. Korotkova O.V. Investment Attractiveness of the Enterprise and Methods of Its Evaluation. *Efektivna Ekonomika*. 2013. No. 6. URL: <https://shorturl.at/0dXUo> (In Ukrainian).
2. Urinov D. Investment Attractiveness. *American Journal of Science on Integration and Human Development*. 2024. Vol. 2, no. 4. URL: <https://grnjournal.us/index.php/AJSIHD/article/view/4192>
3. Dudchenko I., Korohodova O. Methodological Approaches to Evaluating Investment Attractiveness of Enterprises in the Context of International Cooperation. *Business Analytics: Models, Tools and Technologies: 5th International Scientific and Practical Conference*. 2024. pp. 42–46. (In Ukrainian).
4. Yepifanova I.Yu., Hladka D.O. Methodological Approaches to Assessing Investment Attractiveness of Industrial Enterprises. *Herald of Odesa National University. Series: Economics*. 2019. Vol. 24, No. 4. pp. 49–53. (In Ukrainian).
5. Fyliuk H., Akulenko K. Methodological principles of evaluation of investment attractiveness of the enterprise. *Baltic journal of economic studies*. 2019. Vol. 4, no. 5. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-387-395>
6. Davydenko N., Skrypyk H. Evaluation methods of investment attractiveness of ukrainian agricultural enterprises. *Baltic journal of economic studies*. 2017. Vol. 3, no. 5. pp. 103–107. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-103-107>
7. On Approval of the Methodology for Integral Evaluation of Investment Attractiveness of Enterprises and Organizations: Order of the Agency for the Prevention of Bankruptcy of Enterprises and Organizations dated 23.02.1998 No. 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (In Ukrainian).
8. Hvozdetzka I.V. Comprehensive Evaluation of Investment Attractiveness of Industrial Enterprises (on the Example of Machine-Building Enterprises): abstract of diss. ... PhD in Economic Sciences. Khmelnytskyi, 2009. 19 p. (In Ukrainian).
9. Eling M., Jia R., Schaper P. The magic triangle: growth, profitability and safety in the insurance industry. *The Geneva Papers on Risk and Insurance-Issues and Practice*. 2022. Vol. 47, no. 2. pp. 321–348.
10. Hunko, V. Factors and Indicators of Forming Investment Attractiveness of Enterprises. *Financial Space*. 2013. No. 1 (9). pp. 85–88. (In Ukrainian).

Yevhen VYSOCHYN

master, Associate Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2978-0335>

e-mail: vysochyn.yev@gmail.com

MODERN APPROACHES AND METHODS FOR ASSESSING ENTERPRISE INVESTMENT ATTRACTIVENESS

The paper investigates the theoretical underpinnings of enterprise investment attractiveness, offering a comprehensive analysis of its conceptual foundations and methodological approaches. Investment attractiveness is understood as an integrative characteristic that reflects both the internal capabilities and external conditions determining an enterprise's potential to secure and effectively utilise capital. The study begins by mapping out diverse definitions found in Ukrainian and international scholarship, emphasising the absence of a universally accepted interpretation and highlighting the multifaceted nature of the concept. It then categorises the drivers of investment attractiveness into internal factors – such as managerial competence, financial stability, human capital, and operational efficiency – and external factors encompassing macroeconomic stability, regulatory environment, market infrastructure, and socio-political conditions.

Subsequently, key assessment methods are examined in detail. The expert appraisal method leverages specialist judgments to weight qualitative and quantitative indicators, while the rating method assigns scores to standard financial metrics to produce a comparative index. Integral evaluation condenses multiple parameters into a single coefficient, facilitating cross-company benchmarking, whereas comparative analysis juxtaposes firm-level data against industry averages. Matrix techniques (e.g., risk–return mapping) and profitability-risk “triangles” are considered for their strategic planning utility, and differentiated approaches are discussed for their ability to tailor criteria to specific operational domains. The paper argues that no single method is sufficient; rather, a hybrid framework that combines complementary techniques can yield more robust and context-sensitive insights.

Finally, the research underscores the importance of aligning methodological choices with investor objectives, industry characteristics, and data availability. Practical recommendations are provided for implementing adaptive evaluation systems that enhance transparency, reduce uncertainty, and support informed decision-making. By integrating theoretical perspectives with applied tools, the paper contributes to the development of resilient investment strategies capable of navigating dynamic economic landscapes.

Keywords: investment attractiveness, investment factors, evaluation methods, rating analysis, expert appraisal, integral approach, investment decisions